

13 ביולי 2020

לכבוד

ח"כ מיקי חיימוביץ

ח"כים

יו"ר ועדת הפנים והגנת הסביבה

חברי ועדת הפנים והגנת הסביבה

במייל

שלום רב,

הנדון: היערכות ליישום פסיקת בג"צ בנושא הצפיפות בבתי הסוהר

- לקראת הדיון בוועדת הפנים בעניין שבנדון הקבוע למחר, 14.7.2020, אנו מתכבדים להגיש לכם את עמדתנו.
1. לפני כחודשיים פג המועד הנדחה¹ שקבע בג"ץ להבטחת שטח מחייה מינימאלי של 4.5 מ"ר לכל אסיר ועצור בישראל (בג"ץ 1892/04 האגודה לזכויות האזרח נ' השר לביטחון פנים). המדינה הודיעה לבג"ץ שלא עמדה ביעדי פסק הדין ורק כ-40% ממקומות הכליאה עומדים בסטנדרט הנדרש. בית המשפט הורה לה להגיש עדכון באשר למתווה ליישום פסק הדין (העדכון צפוי ב-5.8).
 2. המדינה עמדה אמנם בפעימה הראשונה ליישום פסק הדין (3 מ"ר) במרץ 2018 אולם מאז כמעט וללא ננקטו צעדים משמעותיים להפחתת הצפיפות ולעמידה בסטנדרט הנדרש של 4.5 מ"ר. מאז פברואר 2020 נפסקו אף השחרורים המנהליים - מנגנון שכל תכליתו לסייע בהפחתת הצפיפות – וזאת היות ותקן הכליאה (14,000 כלואים²) גבוה ממצבת האסירים בפועל.
 3. עיון בטיטת חוק ההסדרים מגלה, כי הפתרון העיקרי שבאמצעותו מתכוונת המדינה לעמוד בפסק הדין הוא בינוי מקומות כליאה נוספים עד לשנת 2023³. זאת למרות שבית המשפט הבהיר בפסק דינו כי בינוי אינו אלא "אפשרות אחת" לעמידה בלוח הזמנים האמור וכי בידי המדינה עומדות חלופות רבות להפחתת מספר הכלואים: הפחתת מספר המעצרים; הסמכת ועדת השחרורים להעברת אסירים מסוימים להמשך ריצוי מאסרם בבתי מעבר; הארכת תקופות התנאי בחלק מן העבירות; הרחבת השחרורים המוקדמים.
 4. נוכח עוצמת הזכויות הנפגעות מהחזקת אסירים בשטח מחיה נמוך מ-4.5 מ"ר – פגיעה בליבת כבוד האדם ובזכות לקיום מינימאלי בכבוד במובנה הבסיסי ביותר – מצא בית המשפט לנכון לקבוע לוח זמנים קצר למימוש שטח המחיה המינימאלי לכל אסיר ולהדגיש כי "השלכות הכרעתנו ברורות... הגדלת שטח המחיה באופן מידי, יהא בה כדי להטיל נטל משמעותי על אוצר המדינה" (פסקה קכד לפס"ד).

¹ המועד המקורי למימוש פסק הדין חלף לפני שנה וחצי, בדצמבר 2018. לבקשת המדינה, בית המשפט האריך את המועד למימוש פסק הדין בשנה וחצי, עד למאי 2020.

² תקן הכליאה נקבע על 14,000 בנובמבר 2018 ומאז הוארך ללא שינוי. ביום 16.6.2020 הוארך שוב תקן כליאה זה עד לספטמבר 2020 (צו בתי הסוהר (שחרור מינהלי) (קביעת תקן כליאה) (הוראת שעה), תש"ף-2020).

³ יתר המרכיבים בטיטת החוק (הגדלת מכסות המפוקחים באיזוק אלקטרוני ופיתוח חלופות כליאה ושיקום) כלל אינם מתוקצבים, כך שהסיכוי שיוצאו לפועל קלוש.

5. משחלף המועד ליישום פסק הדין **אין זה סביר להמשיך ולעסוק בפתרונות בינוי לטווח הרחוק** אלא יש לנקוט בצעדים מידיים שיביאו להפחתת מספר הכלואים לצורך עמידה בשטח מחיה של 4.5 מ"ר בטווח זמן של מספר חודשים. חלק מהצעדים יכולים להיות זמניים בלבד עד למימוש צעדי הבינוי בטווח הרחוק יותר, דוגמת השחרור המנהלי המורחב.

6. מנתונים שנמסרו על ידי נציגי שב"ס בועדת הפנים ביום 15.6.2020 במסגרת הדיון על תקן הכליאה התברר כי כדי לעמוד **כעת** בהוראות פסק הדין נדרש להוסיף/לסגור **כ-900 מקומות בלבד**.⁴ מכך עולה, שניתן לנקוט בצעדים דחופים ומידיים כדי לעמוד כבר כעת בהוראות פסק הדין ואין מקום להמתין שנים נוספות למימוש צעדי הבינוי המתוכננים.

7. נזכיר עוד, כי ישראל אינה המדינה היחידה המתמודדת עם ההכרח לעמוד בסטנדרט מינימאלי של שטח מחיה לכל אסיר בתוך זמן קצר. בשנים האחרונות נאלצו מספר מדינות להפחית את מספר האסירים במתקני הכליאה שלהן בהיקפים משמעותיים לאור פסיקות של בתי משפט (בעיקר בית הדין האירופי לזכויות אדם) ועשו זאת בתוך זמן קצר:

- **איטליה** – ירידה של כ-13,000 איש במספר הכלואים **בתוך שנתיים** (ירידה של כ-20% במספר הכלואים) בעקבות פס"ד של בית הדין האירופי לזכויות אדם מ-2013.
- **קליפורניה** – ירידה של כ-40,000 איש במספר הכלואים **בתוך כארבע שנים** בעקבות פסק דין של בית המשפט העליון מ-2011.
- **הונגריה** – גובשה בתוך חצי שנה תכנית להרחבת מקומות בניה והפחתת מספר האסירים בסך הכל כ-4000 איש **עד שנת 2019** בעקבות פסק דין של בית הדין האירופי מ-2015.
- **פולין** – הפחתה של כ-15,000 איש במצבת האסירים **בתוך שנה וחצי** בהתאם לפסק דין של בית המשפט החוקתי של פולין מ-2008.

8. **לסיכום, יש לנקוט בדחיפות בצעדי חירום על מנת לממש את הוראות פסק הדין ולהבטיח קיום מינימאלי בכבוד לאסירים ולעצורים בישראל.**

בברכה,

ד"ר סיגל שהב, עו"ד	ענת ליטוין	אן סוציו, עו"ד
המרכז האקדמי למשפט ולעסקים	רופאים לזכויות אדם	האגודה לזכויות האזרח

⁴ במועד הדיון הוחזקו בשב"ס 13,900 כלואים וכדאי לעמוד ב-4.5 מ"ר תהיה ירידה של 13,000.